

Opismenjevanje malo drugače

Mojca Grad, učiteljica razrednega pouka, OŠ Dragomelj

V današnjem času odrasli pišejo le še z računalniki. Malokateri odrasel še piše ročno. Vse večkrat se sliši predlog, da bi tudi v šole uvedli pisanje na računalnike, oziroma uporabo tablic. Vemo pa, da je za otroke zelo pomembno, da pišejo z roko, saj se tako razvijajo različne možganske funkcije povezane tudi z bralnimi spretnostmi. Največji vpliv na razvoj možganskih funkcij ima pisanje pisanih črk, kjer gre za urjenje delovnega spomina in pozornosti. Zato sem se v lanskem letu odločila, da z učenjem pisanih črk začnem istočasno kot z učenjem malih tiskanih črk. Tako je pisava do konca drugega razreda bolj utrjena, učenci pa so lahko bolj pozorni na vsebino in pravopis.

Prvi koraki na poti k branju

Na razredni stopnji, od 1. do 3. razreda, je eden glavnih ciljev pri pouku slovenskega jezika opismenjevanje. Učitelji in učiteljice, ki poučujemo v prvem ali v drugem razredu, se zato trudimo otrokom črke približati na njim čim bolj zanimiv in didaktično pravičen način, čeravno opismenjevanje poteka od šole do šole različno.

Opismenjevanje se začne že v prvem razredu s spoznavanjem velikih tiskanih črk. Takoj ko otroci usvojijo črke, začnejo uriti tudi tehniko branja. Najprej s črkovanjem, nato pa z vlečenjem posameznih glasov in zlogov, dokler ne berejo tekoče. Seveda pa se istočasno urijo tudi v pravilnem zapisu posameznih črk.

Velikim tiskanim črkam sledi opismenjevanje malih tiskanih črk. Zopet na otrokom zanimiv in igriv način. Ponovi se postopek učenja zapisovanja in branja teh črk. Ko otroci usvojijo male tiskane črke, že lahko berejo »zahtevnejša« besedila. Ker so revije, časopisi in seveda vse knjige napisane z malimi tiskanimi črkami, se otroci počutijo bolj odrasle, ker lahko berejo besedila, kot jih beremo odrasli. Opažam pa, da otroci iz leta v leto doma vse manj urijo branje. Pri pouku za to enostavno ni dovolj časa. Imajo pa ogromno izgovorov, zakaj tega ne počnejo doma. Poleg vseh popoldanskih dejavnosti, ki jih imajo, morajo seveda nekaj časa preživeti tudi zunaj (vsaj upam, da ne pred računalniki!). Zato jim je popolnoma odveč že v prvem razredu sedeti doma za mizo in vaditi branje velikih tiskanih črk – skupaj s starši. Pa bi morali! Tekoče branje velikih tiskanih črk je namreč osnova za nadaljnje branje.

Učenju velikih in malih tiskanih črk sledi učenje malih in velikih pisanih črk. Ko učenci usvojijo vse male in velike pisane črke, pišejo le še s temi. No, vsaj naj bi. Čeprav vemo, da si otroci kasneje izberejo in oblikujejo svojo pisavo. Veliko otrok si za pisanje raje izbere male tiskane črke ali celo mešanico malih tiskanih in malih pisanih črk, čeprav strokovnjaki opozarjajo na to, da pisanje s pisanimi črkami vpliva na boljše delovanje naših možganov.

Napake pri opismenjevanju

V želji, da bi učencem pomagali, da se lažje in boljše učijo, včasih delamo napake. Pogosta napaka je, da želimo učence čim manj obremenjevati. Tako ponekod ukinjajo posamezne dejavnosti in celo učenje pisanja pisanih črk, pravi v članku iz leta 2014 *Pisanje! Zelo dober trening za možgane!* dr. Ranko Rajović, endokrinolog. »Vse več otrok ima razvojne motnje in težave z učenjem. Še posebej bi poudaril težave s finomotoriko in z ravnimi stopali. Po nekaterih raziskavah v nekaj evropskih državah ima kar 50 odstotkov otrok, starih šest let, slabše razvito finomotoriko – kar je skrb vzbujajoče, kajti prsti neposredno sodelujejo v oblikovanju možganske skorje; posredno prek asociativnih področij sodelujejo pri oblikovanju korteksa (skorje) v nekaj možganskih režnjih. V možganski skorji so opravljene vse naše kognitivne sposobnosti – če torej v zgodnjem otroštvu izostane stimulacija nekaterih možganskih funkcij, to lahko postane težava pozneje v šoli.«

Današnji otroci vse preveč časa preživijo pred pametnimi telefoni in tablicami. Po ugotovitvah nekaterih raziskav v ZDA pri najstnikih zaradi prevelike uporabe sodobne tehnologije obstaja zmanjšanje živčnih končičev, kar pomeni tudi trajno zmanjšanje kognitivnih sposobnosti. Današnji starši v veliki meri svojim otrokom dovoljujejo predolgo uporabo digitalne tehnologije. Posledično se otroci premalo gibajo in predolgo časa preživijo v virtualnem svetu. S tem ko se premalo gibajo, si ne razvijajo bioloških sposobnosti in dinamične akomodacije ter fine motorike.

Zgodnje učenje pisanja pisanih črk

Že Maria Montessori, ki je znana po svoji metodi poučevanja otrok od rojstva do mladostništva, je poudarjala spontano učenje otroka. Uvedla je pisanje pisanih črk že pri pet- do šestletnikih. Njena metoda poučevanja temelji na izkušnjah otroka. Otroci so mnogo bolj učinkoviti in se tudi ustrezneje razvijajo, če se učijo iz lastnih izkušenj. Za to pa

je potrebno, da uporabljajo vsa čutila. Ker vemo, da je pedagogika, ki jo je razvila Maria Montessori, za otroke zelo primerna, se tudi današnji učitelji v veliki meri poslužujemo njenih metod začetnega opismenjevanja. Predvsem na začetku gre veliko časa za občutenje oblik črk, za urjenje pravih potez. Otroci črke izdelujejo iz različnih, če se le da, naravnih materialov in jih rišejo v mivko, zdrob ...

Zato se za učenje pisanja in branja pri poučevanju porabi kar precej časa. Temu sta predvidoma namenjeni prvi dve leti šolanja, v tretjem razredu pa gre le še za utrjevanje. Je pa čas in način opismenjevanja odvisen od dogovora med učitelji posameznih šol.

V učnem načrtu piše, da učenci prehajajo skozi navedene faze glede na razvite veščine, spretnosti in zmožnosti ter glede na svoje znanje branja/pisanja (to je šele tedaj, če (oziroma po tem, ko) imajo ustrezno razvito predhodno zmožnost). Zato naj učitelj na začetku vzgojno-izobraževalnega obdobja in tudi sproti pri vsakem učencu preverja razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje/pisanje, nato pa naj za vsakega učenca izdela individualni načrt razvijanja zmožnosti branja in pisanja. Otroci od trenutka, ko v prvi triadi spoznajo vse pisane črke, le-te uporabljajo za pisanje. Malih in velikih tiskanih črk ne potrebujejo za pisanje, temveč le za branje. Zato sva se s kolegico, ki tudi poučuje v drugem razredu, odločili, da spremeniva dosedanja način opismenjevanja.

Otroci na naši šoli pridejo v drugi razred s poznavanjem

velikih tiskanih črk. Le-te na začetku leta utrdimo z branjem besedil in s pisanjem. Ko nastopi čas za spoznavanje nove abecede, se začne sočasno poučevanje malih tiskanih in malih pisanih črk. V tem je razlika v primerjavi s prejšnjim načinom opismenjevanja, ko so se otroci najprej naučili malo tiskano abecedo, nato pa še malo pisano.

Otroci so za učenje pisanih črk zelo motivirani. Zapisovanje pisanih črk usvajajo hitro, ker so male pisane črke izpeljane iz malih tiskanih. Pri pisanju in utrjevanju dajem večji poudarek pravilnemu zapisu pisanih črk, saj tiskane črke uporabljajo večinoma le za branje.

Moje izkušnje so, da če učenci naredijo dovolj predopismenjevalnih vaj za pisane črke in tako urijo svojo grafomotoriko, učenje pisane abecede poteka dokaj hitro. Učenci črke najprej pišejo na večji površini in postopoma preidejo na zapis med črte. Pri takem postopku učenja pisanih črk je zapis zelo lep. Tako učitelju ostane več časa za utrjevanje pisanja. Velike pisane črke se učenci naučijo posebej. S tem načinom opismenjevanja pridejo učenci v 3. razred z bolj izurjeno pisavo in se tako lažje usmerijo na vsebinski del zapisa.

Viri:

Vir 1: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo (2011): Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf, 18. 5. 2019
Banjanac Lubej, S. (2014): Dr. Ranko Rajović: Pisanje! Zelo dober trening za možgane! Dostopno na: <http://otroski.rtvsl.si/bansi/prispevek/1988>, 18. 5. 2019

